

Gospodar in gospodinja

LETO 1939

12. JULIJA

STEV. 28

Čez poletje v vrtu

Vobče opažamo, da so domači vrtovi po kmetih spomladi prav lepo obdelani, obsajani, obsajeni in negovani. Ko pa se prvi pridelki, kakor solata, grah, razni krompir i. dr. poberejo, se kaj rado primeri, da se vrt zanemari in pripusti bolj ali manj sam sebi. Pogosto ga preraste plevel, namesto da bi ga na novo obsajali ali obsadili. Ali pa se sadeži ne negujejo tako kakor vrtno rastline zahtevajo. Naj torej opozorimo gospodinje, ki imajo večinoma opraviti z vrtom, na nekatera najpotrebnejša dela, ki jih je treba tudi čez poletje opraviti v domačem vrtu, ako hočemo imeti od njega čim več koristi in užitka.

Najvažnejše poletno opravilo v vsakem vrtu je brez dvoma plevel in okopavanje. Kdor trpi, da preraste vrt plevel in da je površina zemlje med rastlinami skorajsta, ne bo pridelal okusne zelenjadi, pa tudi s cveticami ne bo imel posebnega veselja.

Plevel odjeda rastlinam hrano v zemlji; nad zemljo jim pa zapira zrak, zlasti pa tako nujno potrebno svetlobo. V plevelu ne uspeva prav noben pridelek in brezpogojno prej ali slej propade. Če velja to pravilo za poljske rastline, velja še tem bolj za nežne vrtno sadeže.

Lahko delo je z enoletnim plevelom, ki se razmnožuje s semenom. Ako ga parkrat čisto populimo, ga je za tisto leto konec. Večjo preglavico nam delajo pa večletne, trajne plevelne rastline, kakor pirika ali pirnica, kozje tačke, plazeča zlatica, slak i. dr., ki se razmnožujejo s koreninskimi izrastki. Tu je treba temeljito ruvati in izbirati korenine iz zemlje. Z neumorno in temeljito pletvijo se s časoma zatre tudi najhujši plevel, zlasti ako na močno zapleveljenih prostorih par let gojimo okopavine, ki hitro rastejo in zemljo gosto obsenčijo, kakor n. pr. krompir, pesa i. dr.

Kakor plevel, prav tako važno je rahljanje zgornje zemeljske plasti med rastlinami — okopavanje. Površina zemlje med rastlinami mora biti rahla zato, da lahko prodira v zemljo h koreninam zrak, brez

katerega ni ugodne rasti, ob enem pa rahla zgornja zemeljska plast brani, da vlaga iz globljih zemeljskih plasti ne more izhlapevati in se izgubljati v zrak. Vrtno zemljo med sadeži bi bilo treba čez poletje prerahljati prav za prav po vsakem nalivu ali dolgotrajnem deževju, in sicer takoj, ko se površina toliko osuši, da se zemlja ne prijema orodja. Ko se presuši in površina razpada, je za okopavanje že prepozno in je škoda neogibna. V vrtu okopavamo navadno tako, da po rahljanju zemlji nič več ne stopamo. — Svoj čas opisani trilogljati rahljač je izvrstno orodje za rahljanje zemlje med rastlinami. Z njim delamo mnogo hitreje, bolje in z manjšim trudom nego z motiko.

Čez poletje sadeži v vrtu dozorevajo in jih, ko so godni, porabimo. Pravilo naj bo, da vsak izpraznjen košček zemlje takoj zopet obdelamo — pognojimo in prekopamo ter iznova obsejemo ali obsadimo. Ko pospravimo solato, rani krompir, grah itd., sejemo endivijo, repo, zadnjič tudi lahko še solato, kolerabe, fižol, presajamo pa listni in rožni kapus in poletno endivijo.

Dandanes gojijo tudi že po kmetih paradiznike, ki jih je treba čez poletje privezovati na kole in trebiti z njih zallstnike. Tega dela ne smemo zamuditi, ker paradiznik silno hitro raste in če ga na omenjeni način ne negujemo, imamo kar kmalu neprodirno goščavo, zmešujavo in malo zaroda, ki pa še tisti kolikor ga je, prav počasi zori.

Marsikje goje tudi že beluše ali šparglje. Tudi v špargelnaku je v tem mesecu opraviti važno kulturno delo, namreč gnojenje. Takoj, ko smo o kresu nehali šparglje rezati, moramo nasad gnojiti — če le mogoče — z dobrim, predelanim hlevskim gnojem, ako naj nam drugo pomlad da zopet obilen in dober pridelek. Ta rastlina mora čez poletje nabrat snovi za drugo leto. Gnoj nadevamo v jarke med vrstami in ga plitvo pokopljemo.

Ko nastane julija in avgusta dolgotrajno suho vreme, je zalivanje vrtnih kultur, najsibo zelenjad ali pa cvetlice, nujno potrebno. Zalivamo ob popoldanskih in večernih urah, h koreninam pa izdatno! Enkratno temeljito zalivanje zadostuje za več dni. Jutranje ali dopoldansko zalivanje malo zaleže, ker v vročini voda hitro izhlapeva, preden zaleze globlje v zemljo. Prepogeto in preobilno zalivanje ima pa tudi svojo slabo stran, ker zemljo zapere in površino strdi, da se tem hitreje izsuši. Večkrat zalite rastline bi bilo treba tudi večkrat okopati.

Čez poletje potrebuje svoje nege tudi okrasni del vrta. Vrtnice treba vsaj enkrat na mesec poškopiti z 1% nospraitom, da preprečimo razne glivične bolezni, zaradi katerih odpade proti jeseni z njih vse listje. Vse ocvetelo rožno cvetje sproti porežimo, da ne dela semena.

Dalije ali georgine so julija in avgusta meseca v najlepšem cvetju. Ne pozabimo jih privezovati k močnim kolom z močnimi vrvicami, sicer nam jih podere in polomi prvi vihar. Če hočemo imeti posebno orja-

ške cvete, odstranimo vse stransko popje, da se tem bolje razvijejo glavni cveti. Prav tako treba privezovati na palice sneške in krizanteme. Pri teh obirajmo zalistnike in pustimo kvečkemu po tri poganjke (vrhove).

Sedaj sejemo mačehe, marjetice, zvončnice in še razne druge dvoletne cvetlice. Julija in avgusta je najugodnejši čas za napravo potaknjencev od pelargonij, fuksij in še raznih drugih sobnih in vrtnih rastlin. Trajnice, ki cveto spomladi (aubriecije, arabis i. dr.) sedaj razmnožujemo, da bomo imeli spomladi zarana cvetje.

Kdor hoče pridelati že drugo leto jagode, naj sedaj od najbolj rodovitnih grmov nabira prtilike in jih na gosto (10 cm vsak sebi) presaja na dobro pripravljeno, gnojno vrtno gredico. Do septembra meseca se bodo čvrsto ukoreninile. Tedaj se bodo presadile na stalno mesto.

Ne pozabimo končno na vrtno zajedavce! Posebno glejmo, da se ne razpasejo listne ušice, bolhači, zemeljske stenice (šoštarji) i. dr.

Lepo urejen, obsejan in zasajen vrt brez plevela naj bo ponos vsake gospodinje!

H.

Pridelovanje travnih semen

(Iz razgovora s praktičnimi gorenjskimi kmečkimi semenarji.)

>No, Štros, kje ste pa danes hodili, da ste videli tako zaprašeni in izmučeni?< povpraša s kranjske postaje dosepelega umnega kmetovalca, travnega semenarja iz Kokrice pri Kranju, g. Podpeskarja.

>Oh, malo na Dolenjsko sem pogledal, odvrne utrujeno Podpeskar, po domače Štros. >Kaj vas je pa doli neslo?< povzame.

>Zadnjič sem bral v >Domoljubu< prav ugodno ponudbo glede prodaje neke kmetije, pa sem šel pogledat, če bi se dalo kaj napraviti.<

>Pa kaj, saj se menda ne mislite preseliti in nas zapustiti?< povzame malce zaskrbljeno.

>Tisto ne, če bi bil kupil ponudeno posestvo, bi naravno doma na Kokrici še dalje gospodaril in mlekaril, na Dolenjskem pa bi si uredil vzgojevališče za travna in druga semena. Tu pri Kranju imam premalo zemlje, da bi se mogel razmahniti.<

*

To in drugo sva se že na cesti s Podpeskarjem mimogrede pomenila in sva kr-

nila potem v bližnjem gostilno. Ko se malce okreplava, izrabim priliko, da doznam od danes zgovornejšega znanca in prijatelja, kaj več glede njegovega travnega semenarstva.

>No, povejte mi zdaj malo, kako in kdaj ste začeli s pridelovanjem travnih semen?<

>Vidite, to je bilo takole, povzame Podpeskar. >Moj brat je bil oskrbnik (zdaj vrtnar) na graščini Brdo, pa je imel — leta 1930 ali 1931 je menda to bilo — umetni travnik, ki je bil že močno dozorel in na katerem sta pred vsem prevladovali francoška pahovka in pasja trava. Ker stalno dokupujem seno in mi je tega tudi to leto primanjkovalo za moje izmolžno gospodarstvo, sem odkupil od brata vseeno košnjo z ostarelo travo. Ko sem pa začel kositi, sem videl, da je vse skupaj le bolj slama. Da pa ne bi bilo pri izvršeni kupčiji preveč izgube, sem pokošeno, suho travo otepel in semensko mešanico ponudil Severju v Ljubljani v nakup. Ker je bil izkupiček za 120 kg travne mešanice prav dober, sem omenil to tudi okrajnemu kmet. referentu, ki mi je svetloval nato, da bi naj poskusil še s setvljo čistih travnih semen.

Tako sem prišel v »poslovne« stike z oblastjo in trgovci s travnimi semeni ter sem prva leta prideloval sicer še mešanice visokih trav, pozneje pa tudi v čisti setvi zlati oves in francosko pahovko.

S približno 12 mernikov njive sem imel vsako leto okrog 7000 din izkupička za travno seme, vrhu tega pa mi je ostala s te njive še skoraj nezmanjšana količina suhe krme, sena ozir. otave.

Za seme uporabljam vedno le prvo košnjo, druga košnja mi ostane cela za mrvo in tudi v tretje event. še lahko kosim. Toda pokazalo se je, da je za semeniče bolje, da se v tretje ne kosl.

>Kakšne praktične izkušnje pa ste že pridobili glede pridelovanja travnih semen?« poizvedujem dalje.

>Kot praktični gorenjski kmetovalec, kateremu zaradi industrializacije mesta in podeželja vedno primanjkuje delovnih moči, sem preizkusil, da je prvi pogoj za uspešnost pridelovanja travnih semen — čisto seme.

Sejem na široko ali s strojem.

Laško ljulko, katere sem v enem letu pridelal 700 kg, kosim za seme v drugem letu, druge trave pa od drugega ali — še bolje — od tretjega leta dalje do 5. ali 6. leta. Seveda je trpežnost uporabnosti travne mešanice za pridelovanje semen odvisna predvsem od gnojenja in naravne moči zemlje.

Travno semenišče plejem le v drugem letu. V prvem letu mlado travo večkrat pokosim in kosim naravno stalno toliko prej, da plevel ne more napraviti semena.

Da imam s travnega semenišča poleg semena tudi izdatni pridelek sena, sejem francosko pahovko, pasjo travo in mačji rep vedno skupaj z lucerno ali črno deteljo, dočim vse različne bilnice in zlati oves pridelujem le v čisti setvi.

Silno važno je dalje, da za žetev semenških trav iztaknemo pravšnji čas. Čim začetneje trave zoreti, je najbolj vsak dan pregledati stanje zorenja in opazovati smer in jakost vetra. Pol dneva zamude, pa se lahko n. pr. ves zlati oves ospe in imam ves pridelek na tleh. — Najbolje je žeti v jutranjih rosih urah in tako do 10 dopoldne napraviti snope. Raje en dan prej, ko en dan prepozno! Snope postavim na podu v kot kakor proso in jih pustim kakih osem dni pozoreti.

Seme pridobim iz snopov samo z opanjem.

Z retnjami in vetrnikom izvršim nato grobo čiščenje semena. Seme na podstrešju poseušim in šele pozimi izvršim glavno čiščenje. Dočim pri prvem grobem čiščenju z vetrnikom ločim le pleve od semena, pri glavnem zimskem čiščenju z različnimi domačimi siti ločim od travnega semena morebitno primes drugih semen.

>Sleme, p. d. Brezar, glavni naš travni semenar v Šenčurju pa je iztaknil zdaj drug, uspešen način ločitve pasje trave od zlatega ovs,« povzamem. »Nabavil si je v ta namen nov »pajkel« na mreže. Sicer pa pravi Sleme, da že sam preudarek v vsakem posameznem primeru pove, kako je treba čiščenje izvesti.

Sleme bo jutri tudi (prvi dan po sv. Petru) že žet zlati oves, dočim je pri njeni rdeča bilnica komaj odcvetela. Tudi je prinesel Sleme lani na Kmetijsko poskusno postajo v Ljubljani bolj čist in bolj kaljiv pridelek semena rdeče bilnice kot predvidevajo to predpisi.

S čisto male površine je imel Brezar lani poleg navadne množine krme še 3400 din dohodka za travno seme.

>Vidite, g. svetnik, vsak ima druge izkušnje v travnem semenarstvu in se vsi v tej panogi šele učimo. Vendar smatram semenarstvo ob primerni preudarnosti in previdnosti za eno izmed najdonosejših kmetijskih panog. Zaradi bližine naraščajočega mesta se bom pa moral zdaj posvetiti le bolj mlekarstvu,« zaključuje g. Podpeskar, »zato sem nameraval tudi prenesti pridelovanje travnih semen v kak drug kot Gorenjske ali pa celo na — Dolenjsko.

Kakor ste videli, g. svetnik, marsikaj v travnem semenarstvu ne izvršujem tako, kakor priporočajo učene knjige dolgovozno in komplicirano, čeprav bi bilo to mogoče dobro. Kot praktični kmetovalec, ki mora računati tudi s časom in s delovnimi močmi, moram upoštevati pri travnem semenarstvu na prvem mestu ekonomsko, donosnostno in na drugem mestu šele strokovno - tehnično plat stvari.«

Fr. Wernig.

Povrnitev stroškov. M. B. V. Prodali ste del njive in ste po Vašem mnenju neupravičeno plačali takse in stroške. Vprašate, ali bi mogli dobiti nazaj? — Vaše vprašanje je nejasno, ker niste povedali, kakšne takse in kakšne stroške ste baje plačali neupravičeno. Če je to res, lahko zahtevate povrnitev od onega, ki je Vaše zneske neupravičeno prejel. Rok za prošnjo za povrnitev takse znaša 90 dni.

V KRALJESTVU GOSPODINJE

Naši mali

POLDETOVI.

Pri Poldetovih so imeli četvero otrok: Tinko, Nežko, Marka in Miklavža. Tinka je posebno lepo pela. Kakar slavček je žgolela in od jutra do večera je odmeval njen zvonki glas po hiši in vrtu. Mati je bila vesela dobre pevke, pa se je ob vsaki priliki pobahala z njo: »To ima po svoji teti, moji sestri. Ta je imela tak glas in je bila skozi trideset let cerkvena pevka. Kadar se je ona oglasila na koro, je vse zamaknjeno prisluhnilo.« Nežka je bila snažna deklica in je veliko dala na lepo obleko. Nič umazanega ni mogla trpeti na sebi. »Kakor naša mama,« se je večkrat hvalil oče z njo. To vam je bila vedno kakor bi jo iz škatlice vzel, ko je bila še mlada. Kar vid mi je jemalo, ko sem prišel snubit, tako se je bleščalo na njej in okoli nje. Da, naša Nežka se je po mami vrgla.

In fantje, kaj pa ti? Markec je bil postaven fant, velik in raven ko sveča, res ga je bilo veselje pogledati. »Po očetu je to podedoval,« je hvalila mati moža v svojem otroku. »In računati zna, prav kakor oče. Ves je njegov.«

Potem je bil Miklavžek pri hiši. Ta pa je bil neboljen otrok, nekoliko pohabljen, lažljiv in hinavski. Vsej družini je bil v nadlego in sramoto in nesrečna mati je večkrat vila roke in tožila sosedam: »Le kje se je ta otrok vzel?«

Da, da, takole je z nami. Kar ima otrok dobrih lastnosti, ima vse po nas, po očetu, po materi, po starem očetu, po teti, stricu — no vsa žlahta je bila na delu, da je svoje dobre lastnosti podarila otrokom. Če pa je otrok slab bodisi v duševnem ali v telesnem oziru, pa vijemo roke in se sprašujemo, odkod se je ubogi neboljenec in neboljgatreba vzel.

Zal pa je v resnici tako, da otroci ne dedujejo po svojih starših samo dobrih, ampak tudi slabe lastnosti. To je dediščina, ki lo starši zapuščajo svojim otrokom, če hočejo ali ne. In najhuje je, da otroci ne dedujejo samo po svojih starših, ampak tudi po svojih prednikih morda iz tretjega, četrtega rodu. Veak otrok prinese svojo doto že na svet, in sicer tisto doto, ki je nič ne more uničiti, ki bo spremljala otroka skozi vse življenje in mu bo ali v blagoslov ali

pa v prokletstvo. Ze v svetem pismu beremo: »In kaznoval bom starše na otrok otrokih v četrti rod.« To je najhuša kazen, ki si jo je mogoče misliti. Ta zakon dednosti mora navdahniti vsakega očeta, vsako mater z globokimi mislimi. Saj življenje, ki ga oče in mati živita, ni nikoli le njih življenje. Za svoje življenje nikoli ne odgovarjata le samim sebi, ampak bosta odgovarjala zanj svojim otrokom in še njih potomcem. Kakšna silna odgovornost! In zopet kakšno bodrilo k poštenemu, čistemu življenju.

Slovenci imamo pregovor: Jabolko ne pade daleč od drevesa. In še: Kakršen oče, takšen sin. S temi pregovori je naš narod jasno pokazal, da se zaveda moči dednosti. Podedujejo se telesne lastnosti pa tudi duševne. O nekaterih boleznih vemo, da so dedne in se podedujejo v rodbini od roda v rod. Tako je zadnji ruski carjevič trpel na krvavenju, boleznii, ki je bila dedna v družini njegove matere. Za isto boleznijo trpe tudi otroci bivšega španskega kralja. Pa tudi nekatere druge bolezni so dedne. In sicer veljajo glede dednosti posebni zakoni, ki so jih nekateri učenjaki že precej natančno dognali. Za nas je posebno važno, da se nagnenje k pijančenju rado podeduje. Oče pijanec ima često tudi otroke pijance. Prav isto seveda tudi mati, po tej se vse dobre pa tudi slabe lastnosti še preje podedujejo, ker je zlasti za časa nosečnosti njen vpliv na bitje, ki ga pod srcem nosi, neizmerno velik. V zgodovini je znano več primerov, ko se je iz ene družine rodilo na stotine potomcev, ki so bili vsi enako dedno obremenjeni. Tako je alkoholu vdana mati imela 127 potomcev, izmed katerih le trije niso bili pijanci. In bi takih primerov lahko naštevati brez konca in kraja. Kakšne zgodbe o tej pesmi bi lahko zvedeli v naših bolnišnicah, kaznilnicah, umobolnicah, šolah za manjnadarjene otroke. Večina ljudi in otrok, ki se pokori v enem ali drugem teh zavodov, je dedno obremenjenih. Zares, kadar Bog kaznuje, hudo kaznuje.

Da, ne samo lepi glas, ne samo nečimrnost in lepo postavo in dar za računstvo, tudi pohabljenost in hinavščino in lažnivost podedujejo otroci. Srečna oče in mati, ki se zavedata, da s svojim življenjem in svojim mišljenjem nieta ničesar zakrivila, da bi jih morali kdaj preklinjati njih lastni otroci ali njih potomci.

Ha.

Kljunotaj

Včasih opaziš na zelju, ogrščici, repici in repiču znake neke bolezni. Rastline ovenejo, poslonejo krhke in zamro. Zelje gre nerado v glave, če pa gre, so te le majhne. Kaj je vzrok tem pojavom?

Majhen, komaj 3—4 mm velik hrošč, črne barve, ki pa ima progasta krila, rilček pa je urejen tako, da ga skrrije ali utaji na prsih. Zato mu pravimo kljunotaj (*Ceutorhynchus sulcivollis*, Kohlgallenrüssler). Vratni ščit je pikčast, spredaj nekoliko žlebast, ob straneh pa ima po eno drobno grbico. Na trebušni strani je zaradi svetlejših dlačic rjavkast.

Hrošč sam se hrani s cveti neštetih rastlin, obira pa tudi njihovo listje in mladike, s čimer sicer ne napravi velike škode. Pravo pogubonosno delo prične tedaj, ko se napoti oplojena samica h korenininemu vratu, kjer vbada z rilčkom drobne luknjice, v katere stavi drobna jajčeca. Iz njih se razvijejo rumenkastobele ličinke. Okrog teh ličink se napravi kot grah velika šiška, ki jo ličinka polagoma požre. Kljunotajeve ličinke je poznati po tem, da v šiški mirno leže in so valočene. Čez štiri tedne se pregrize ličinka na prosto, kjer se zabubi. Spet štiri tedne kasneje se iz bube razvije hrošč, ki začne isto delo, leže namreč nova jajčeca v rastline. Šiške drugega rodu pa so večje od šiške prvega; v vsaki je namreč 10—20 ličink skupaj. Če prerežeš tako za lešnik debelo šiško, najdeš v njenih rjavih votlinicah belkaste ličinke z rjavó glavo. Te ličinke prezimijo in prevrtajo svoje stanovanje šele spomladi, ko gredo v zemljo, kjer se zabubijo.

Škoda, ki jo povzroča kljunotaj je v tem, da ličinke pregrizejo tiste dele rastline, po katerih dohaja voda s številnimi snovmi v rastlinske dele; s tem odvzamejo rastlini življenjski sok, zaradi česar začne hlapiti, zaostaja v rasti in ovene. Škoda, ki jo povzroča kljunotaj, zavisi od množine ličink, od gnojenja, pa tudi od vremenskih prilik. Mlade sadike, če jih niso napadle številne ličinke, si opomorejo, dočim starejše shirajo in odmro, ker začno rane gniti.

Borba proti temu škodljivcu je v tem, da se na novih sadih odščipnejo kot grah debele šiške, v katerih je ličinka, če namreč teh šišek ni preveč. Ena ali dve ne škodita, treba jih je pač odstraniti. Ako pa je takih šišek več, tedaj sadika ni za rabo. V jeseni naj se vsi štrclji skrbno poberejo z njiv, nato se zabžgo, da se onemogoči razvoj

zimskega zaroda. Pri sajenju priporočajo dati v zemljo zmes 20% žvepla, 40% rje. S tem se odvrne žuželke, ki hočejo priti do stebelnega vratu in vbdati luknjice za jajčeca. Tudi močno gnojenje, dobro rahljanje in prekopavanje zemlje ni brez uspeha.

KUHINJA

Rdeče jagode s mlekom. Krožnik zbranih jagod potreseš z žličo sladkorja in jim prilijem 8 do 10 žlic mrzlega mleka. Ta jed je posebno priporočljiva za otroke.

Jagodova torta. 10 dkg sladkorja mešam z 10 dkg surovega masla. Nato prilijem 5 žlic mrzlega mleka, dodam malo esekljanih limoninih lupinic, eno celo jajce, 5 dkg kakava, 12 dkg moka in četrto pečilnega praška. Ko je vse narahlo zmešano, zravnjam v dobro pomazano obliko in denem za ¼ ure v pečico. Ko je torta pečena, jo vzamem iz pečice in namažem površino s četrto litra s sladkorjem pomešanih jagod. Iz dveh beljakov napravim trd sneg, mu dodam žlico sladkorja in ga lepo zravnjam po na torti namazanih jagodah. Torto postavim za toliko časa v pečico, da sneg nekoliko zarumeni.

Pečen krompir. Odbereš drobnega krompirja in ga olupim. Dobro opranega nasolim in pustim nekaj časa stati. Potem krompir zbrišem s čedno krpo in pokladam na razbeljeno mast ali na razbeljeno dobro olje. Krompir pečem v pečici ali na štedilniku. Če potreba, prilivam po žlici kropa ali juhe in ga večkrat premešam. Ko je na vseh straneh zarumenjen, je pripravljen za na mizo. Nov krompir potreseš z zelenim petršiljem in s esekljano kumno.

Laška pečenka. 1 kg govedine, najboljša je od križa, operem, mu porežem kožo, pretaknem s slanino in osolim. Nasojeno meso pustim četrto ure stati, nakar ga od vseh strani na dobrem olju opečem. Opečeno meso denem v kozico in dodam vse zelenjave kot za govejo juho. Dodam tudi strok strtega ali esekljanega česnja ter zalijem v toliko z juho od kosti ali s krompom, da tekočina meso pokriva. Potem pražim pokrito 1 in pol do 2 uri. Ko je meso mehko, ga pobereš iz kozice. Zelenjavo pa potreseš z moko. Ko moka zarumeni, prilijem kozareček rdečega ali črnega vina in žlico paradiznikove omake ter pustim, da omaka prevre. Posebej skuham v slanem kropu 40 dkg špagetov. Kuhane in oprane v mrzli vodi pridenem pretlačeni omaki.

Malo omake denem poprej na stran. Špagete denem na podolgast krožnik. Meso narežem na kose in polagam kot strešno opeko po mēu. Površino mesa pa še polijem z ostalo omako.

Juha iz spomladanske repe. Spomladansko repo s srednjim boljšim zelenjem skuham do mehkega. Kuhano repo z zelenjavo vred prav na drobno sesekljam ter denem na bledormeno prežganje, premešam in zalijem z juho ali z juho od kosti ali s kropom, osolim po potrebi ter zakuham zbrisan riž. Za vsaki dve osebi zakuham pest riža. Ako zalijem juho s kropom, jo zboljšam s kuhano, na tanke rezine zrezano klobaso.

Prepečen krompir. Za 1 kg krompirja rabim 4—5 žlic zribanega sira, žlico moke, košček surovega masla in zelenega petršilja. Na surovem maslu naredim bledorumen prežganje iz zgoraj imenovanih zelenjav, seveda brez sira. Kuhano, olupljeno in na rezine zrezano krompir vlagam na dobro pomazano kozico. Potem potresem s sirom in polijem z omako. To delam toliko časa menjaje eno z drugim, da je posoda napolnjena. Na vrh pride sir z omako. Krompir pečem v hudi pečici 20 minut. Jed dam kot samostojno s solato na mizo.

DOMAČA LEKARNA

Osličino mleko je na glasu za pljučne bolezni. Je slajše od kravjega, toda bolj vodeno in plavkasto.

Za **krvavenje** in opešanje pomaga cimeto-tova tinktura. Nekaj žličk na dan.

Za **opešanje zaradi perila stoli** 8 gr sladke skorje in malo oreška, stepi dva rumenjaka z žlico vina in primešaj. Tačas zavri 1 liter belega vina in 60 gr kandisa, pusti shladiti, vmešaj rumenjake in drugo, zlij v steklenico in uživaj na dve uri eno žlico.

Crevo uhaja. Zavri gomilice, zlij v posodo in sedi na soparo. Pomaga tudi, če napraviš soparo s trnuljicami ali če sedeš v trnuljično kopelj. V izkuz trnuljic vrzi poprej razbeljeno železo, ko je voda primerno topla, vzemi železo ven. V kopeli sedi 10—15 minut. — To pomaga, tudi če uhaja maternica.

Zgaga: Pij pred vsako jedjo kupico sladke vode. Sladkor preganja kislino.

Nahod: V drogeriji kupi 2,5 gr amigloforma in 2,0 gr riževe moke; to zmes njuhaj parkrat na dan. Za prehudo kihanje si namaži teme z janeževim oljem (dobiš v drogeriji).

Opešane oči. Na dlani si uteri par kapelj rožmarinovega ali karomačevega olja in drži roke pred obraz.

GOSPODARSKE VESTI

ŽIVINA

Konjice. V začetku julija so imeli naslednje cene živine: voli II. vrste 4.50, III. 4; telice I. vrste 4.50, III. 3.50 do 4; krave II. vrste 4, III. 3.50, teleta I. vrste 4.50, II. 4; prašiči špeharji 9, pršutarji 8 din za 1 kg. Surove kože goveje 8, telečje 10, svinjske 6 din za 1 kg.

Slovenji Gradec. V juniju je veljala živina: voli I. vrste 4, II. 3, II. 2; telice I. vrste 4, II. 3, III. 2; krave I. vrste 3, II. 2, III. 1.50; teleta I. vrste 6, I. 5, prašiči pršutarji 7 din za 1 kg žive teže.

Dravograd. Dne 1. julija so zaznamovali naslednje cene živine: voli I. vrste 4.50, II. 4, III. 3.50, telice I. vrste 4.50, II. 4, III. 3; krave I. vrste 4, II. 3, III. 2.50; teleta I. vrste 6, II. 5; prašiči špeharji 10, pršutarji 7 din za 1 kg žive teže. Surove kože goveje 10, telečje 12, svinjske 6 din za 1 kg.

Lendava. Prve dni julija je veljala živina: bik I. vrste 4 do 4.50, II. 3 do 4; telice I. vrste 4 do 4.50, II. 3 do 4, krave I.

vrste 3, II. 2 do 2.50; teleta I. vrste 5 do 6; prašiči pršutarji 6 do 8 din za 1 kg žive teže

Z Gorenjskega nismo prejeli poročil zaradi elinovke in parkljevke.

Litija. V začetku julija je imela živina sledeče cene: voli I. vrste 5 do 5.25, II. 4.75, II. 4.50; telice I. vrste 5, II. 4.50, III. 4; krave I. vrste 4.50, II. 3.50, III. 2.50 do 3; teleta 5.50 do 7, prašiči pršutarji 8 din za 1 kg žive teže. Surove kože goveje 9 do 10, telečje 12, svinjske 6 din za 1 kg.

Zagorje ob S. Na zadnjem sejmu 30. junija so plačevali živino takole: krave za pleme okrog 200 din glava, za meso 2 do 3.50 din, telice 3 do 4.50, voli 4 do 5.50 din za 1 kg žive teže.

Krško. Konec junija je veljala živina tako: voli I. vrste 4.50, II. 4, III. 3.50 do 3.75; telice I. vrste 4, II. 3.50, III. 3 do 3.75; krave I vrste 3.50 do 4; II. 3 do 3.50, III. 2.50; teleta I. vrste 5 do 5.50, II. 4 do 5; prašiči špeharji 8, pršutarji 6 do 11 din za 1 kg žive teže. Surove kože goveje 9.50 do

10, telečje 10.50 do 12, svinjske 4 din za 1 kilogram.

CENE

Crnomelj. V zadnjem času poročajo o naslednjih cenah živine: voli I. vrste 5.50, II. 5, III. 4.50; telice I. vrste 4.75, II. 4.50, III. 3.75; krave I. vrste 4.50, II. 4.25, III. 4, teleta I. vrste 6, II. 5.50; prašiči špeharji 8, pršutarji 7 din za 1 kg žive teže. Surove kože goveje 8, telečje 9, svinjske 4.50 din za 1 kg.

Celje. Konec junija beležijo sledeže živinske cene: voli I. vrste 5.50, II. 4.50 do 5, III. 4; telice I. vrste 5.50, II. 5, III 4; krave I. vrste 4.50, II. 3.50, III 2.50 do 3; teleta I. vrste 6, II. 5.50; prašiči špeharji 8 do 9, pršutarji 7 do 8 din za 1 kg žive teže. Surove kože goveje 8 do 10, telečje 10 do 12, svinjske 6 din za 1 kg.

SEJMI

do 23. julija.

17. julija: Živ. in kram. Vinica, gov. in kram. Radeče pri Zidanem mostu, Dobje, živ. in kram. Muta, Verače pri Podčetrtku, Ščavnica. — 18. julija: Živ. in kram. Metlika, živ. in kram. Zdenska vas pri Sv. Antonu, gov. in konj. Ptuj, živ. in kram. Velenje, gov. in kram. Zabukovje nad Sevnico, svinj. Dol. Lendava. — 19. jul.: Živ. Ljubljana, svinj. Celje, Ptuj, Trbovlje, živ. Ma. rija Gradec na sejmišču pri Laškem. — 20. julija: Živ. Smihel-Stopiče, živ. in kram. Loka pri Zuzmu, Vitanje, svinj. Turnišče, živ. in kram. Bogojina. — 21. julija: živ. in kram. Velike Lašče, svinj. in drobn. Maribor, živ. in kram. Strigova. — 22. julija: Živ. in kram. Sodražica, svinj. Brežice, Celje, Trbovlje, živ. in kram. Slivnica pri Celju.

Gospodarski nasveti

Polje. Ozimna žita dozorevajo in približal se je čas, žetve, kakor poje pesnik: »Širna polja, zlata polja — so gosto pokrita v klas... Letos so na žitih, posebno na pšenici napravili znatno škodo nalivi, zaradi katerih je žito poleglo in bo dalo manj pridelka, pa bo tudi pridelek slabše kakovosti. Ječmen je povečini že srečno pod streho, pšenica sedaj pada pod srpl, kmalu po njej pride na vrsto tudi oves, ki obeta letoš za voljo zadostne vlage prav dober pridelok.

Vse požeto žito spravljamo v kozolce, kjer pa teh ni, v križe na njivah, da se osuši in izzori. Potem pa pride mlačev, ko bodo zapeli po podih cepci svojo veselo pesem. To se bo zgodilo konec julija, ko bo

snopje dovolj suho za mlačev. Dandanes moderni napredek v kmetovanju izpodriva ročno mlačev s strojno, kar je za kmečke ljudi velika pridobitev, čeprav s stroji spet izglnja kos stare domačnosti in kmečkih običajev s pušeljcom in štruktiji. Toda ročna mlačev je zamudna, težka in utrudljiva; zato moremo samo priporočati, da naše kmečke vasi in srenje mislijo — kjer jih še nimajo — na mlatilnice, ki jih žene motor.

V naših mladih kmečkih gospodarstvih komaj kateri posestnik more misliti na lastno mlatilnico, ki je draga, pa se za njega samega tudi gospodarsko dovolj ne izkoristi, ko svoje žito omlati ž njo v nekaj dneh, ves ostali čas pa mu stoji stroj brez koristi. Denar, ki ga je vanj vložil, se ne obrestuje. Zato naj naši kmečki gospodarji po vsej naši slovenski domovini začno pripravljati tla za ustanavljanje strojnih zadrug, v katerih si bodo s skupnimi močmi kupili mlatilnico z motorjem, pa tudi nekaj drugih preprotnih gospodarskih strojev (kakor travniške brane, okopalnike, trijerje, sejalne stroje itd.). Česar en sam imali ali srednji kmet ne zmora, to zmora zadrugna skupnost; samo na to je treba gledati, da bodo v zadrugi zares pravi, zadrugno misleči ljudje, ki jih je treba za skupno delo vzgojiti. Absolventi zadrugne šole in drugi zadrugno čuteči ljudje: glejte, koliko hvaležnega gospodarskega dela vas čaka!

Koruzo, fižol in druge okopavine bo kazalo še enkrat (tretjič) okopati, da preprečimo izhlapevanje vlage in zatiramo plevel, ki zemljo na škodo teh rastlin izčrpava. V koruznih njivah pregledjemo pred cvetenjem moške cvete in jih odstranimo z vseh onih rastlin, ki so pritiklave, bolne in drugače slabo in nepravilno razvite. S tem preprečimo, da bi prah s teh manjvrednih rastlin oplojeval zdrave in dobre ženske cvete.

Kakor hitro so polja požeta, mora takoj na njive plug, da se strnišča podorjejo in njive pripravijo za setev strniščnih sadežev. Zlasti trije sadeži pridejo v poštev: ajda, repa in pa zelena krma za kisanje (ensilaže). S setvijo ajde je v naših krajih treba hiteti, da v jeseni čim prej dozori in uide jeeenikim slanam, ki jo drugače lahko popolnoma uničijo. Pa tudi sicer naj se nobena njiva ne pusti zacelinjena, marveč vse je treba preorati in spraiti za poznejše posevke; kajti čim prej so strnišča podorana, tem boljše se pripravi zemlja za vse poznejše posevke.

Y vsako hišo »Domoljuba«

PRAVNI NASVETI

Orožne vaje. A. N. Vojaška oblast sama določi, koga pokliče na orožne vaje, zato o tem vprašanju ne moremo kaj več razpravljati.

Na prošnjo dovoljena pot. M. K. N. L. Če je sosed preje vprašal vašega očeta, potem ko ste Vi prevzeli posestvo, pa vas, če sme voziti čez vaše dvorišče, ni mogoč s takimi vožnjami za sebe priposestevati nobene služnostne pravice. Če mu voženje načete več dovoliti, vas ne bo mogel k temu prisiliti.

Spor zaradi šupe. G. I. B. S. Ker se je vžitkar izgovoril, da bo smel dati svoje stanovanje v podnajem, dovoliti ste mu pa tudi, da sme za sebe postaviti šupo na vašem svežu, ki jo je uporabljal kot shrambo za svoje stanovanje, boste morali po našem mnenju vžitkarju dovoliti, da bo dal s svojim domovanjem tudi šupo v podnajem. Te pravice zaradi šupe si smete vžitkar tudi vknjižiti na vašem posestvu.

Prevzemnik jamči za dolgove posestva. Ž. F. T. Kot sin ste prevzeli od očeta posestvo. Za dolgove, ki jih je napravil oče na posestvu, ste vi kot prevzemnik plačnik. Le če dokažete ob izročitvi, da za očetov dolg niste vedeli niti mogli zanj vedeti, potem za tak očetov dolg ne odgovarjate.

Neizvedena pogodba. J. Č. C. K. Če mislite, da Vaš sopogodbenik namenoma zavlačuje prepis kupljenega posestva na svoje ime, samo zato, da se ne bi mogli vi za svojo varnost vknjižiti, ga lahko s tožbo prisilite na izpolnitev pogodbe. Svetujemo vam, da se pri notarju informirate, zakaj prepisa še ni izvršil, predno se odločite za tožbo.

Razdrta zamenjava. J. Č. C. Če ste pristali na odstop od menjalne pogodbe, mora vsaka stranka vrniti, kar je od druge v cilju izpolnitve menjalne pogodbe prejela. Za vsejani ječmen na pognojni njivi bi morali dati nasprotniku primerno odškodnino. Če bo pa sam požel ječmen in korenje, mora pa vam plačati krajevno običajno ceno za tak zakup.

Sporna steza. K. J. V sporu boste morali dokazati, da ste s svojimi posestnimi predniki stezo skozi 30 let mirno uporabljali in s tem priposestevovali služnostno pravico. Vi boste imeli svoje priče, nasprotnik pa svoje, ki bodo trdile, da steze niste uporabljali, odnosno da so jo vam branili. Komu bo verjelo sodišče, ne vemo. Zato se mirno med seboj kot pametni gospodarji poravnajte, da ne bodo drugi imeli dobiček od vašega spora.

Nepravilno prekinjena najemna pogodba. Š. K. G. — Za tri leta ste vzeli v najem njivo pod pogojem, da jo morate v tem času dvakrat pognojiti. V tem času vam gospodar sploh ne more odpovedati, če je za

njivo, ki je bila od vas pripravljena za saditev krompirja, vsejal oves, ki ga hoče imeti zase, potem vas je motil zaradi močenja posestne pravice. — Sedaj po preteku 30 dnevnega roka, pa ga lahko tožite na odškodnino, da vam povrne gnoj, delo in dobiček, ki bi ga imeli z uživanjem njive do konca dogovorjene najemne dobe. — Usno sklenjen najemni dogovor velja. Tožite lahko samo v svojem imenu V Nemčijo za delom odšlelega tovariša, ki je sklenil enako pogodbo kot vi, pa predlagajte kot pričo za vašo pogodbo.

Oporoka se za življenje še vedno lahko spremeni. — C. C. Stric je obljubil nečaku, da mu bo zapustil posestvo, če pride k njemu na dom z družino delat. Ko je prišel, je rekel, da je oporoka že pri notarju narejena da mu bo pa lahko posestvo še preje s pišem izročil. Ta stric lahko še napravljeno oporoko vedno še predrugači. Ko bo nečak za tako spremembo oporoke zvedel, morda še pred smrtjo, gotovo pa po stricovi smrti, bo imel pravico terjati od strica, odnosno njegove zapuščine, povračilo vrednosti svojega in svoje družine dela, ki ga je dal v to obljubljeni posestvo. Najboljše bo, da se še za življenje s stricem dogovorite, da vam z izročilno pogodbo res izroči posestvo, sebi pa zagotovi prevžitek, ali pa da napravite medsebojen obračun in se razideta.

Obnoveitev meje. M. M. Kupljili ste parcelo od lastnika, ki je v Ameriki. Za mejo ne veste. Vprašate, ali bi lahko mejaše prisilili, da podpišejo izjavo, da Vam geometer obnovi mejo po mapi? — Tega ne boste mogli storiti, če mejaši prostovoljno ne pristanejo na obnoveitev meje po geometru. Pač pa lahko zaprosite pri sodišču, da Vam se meja obnovi ali popravi. Sodišče bo nato tudi proti volji mejašev lahko sporno mejo dokončno določilo.

Nujni delež. A. P. — Zahtevek na dopolnitev nujnega deleža zaradi nezadostne dedščine morate uveljaviti najkasneje tekom 3 let po očetovi smrti. Če je oče izročil s pogodbo posestvo enemu sinu, ostali so pa mnenja, da jim je premalo izgovoril, potem je umestno, da dajo nezadovoljni otroci takoj sodnijsko ceniti izročeno posestvo, zato, da bodo ob očetovi smrti imeli še dokaz glede izročene vrednosti posestva, ker se nujni deleži določajo po vrednosti posestva ob času izročitve, ne pa ob času zapustnikove smrti.

Preko meje posekani drevesi. M. A. N. Š. Sөөed je v gozdu preko plota na vaši strani posekal dve drevesi in pravi, da plot ni prava meja. Vaša mati kot lastnica naj predlaga pri sodišču ureditev meje na stroške mejaša, ki noče pripoznati vidne meje — plota. Sodišče bo mejo določilo po zadnjem mirnem vživanju — v črti plota in bo mejašu, ki je Vas motil v mirnem vživanju, naložil povračilo vseh stroškov.